

שם הקורס: הדמות הנשית בסיפור הקצר של דור תש"ח

מטרות הקורס:

- א. היכרות עם מאפיינים אסתטיים ואידאולוגיים של ספרות דור תש"ח.
- ב. חשיפת התבניות התרבותיות שלאורך התעצבה זהותה של האישה הצברית – למול הזהות הישראלית הגברית ההגמונית של הלוחם הצבר.
- ג. הצבעה על הטיפולוגיה הייחודית של הדמות הנשית בסיפורי הקרבות של תש"ח.

הקורס מתמקד בסיפורי קרבות בתקופת מלחמת העצמאות, תקופה מכריעה בתהליך עיצובו של הסובייקט הלאומי, מציב את השוליים של הסיפור הלאומי ההרואי במרכזו של הדיון, ומאיר אותו מן הזווית המגדרית.

ספרות הדור, שהייתה ריאליסטית באופייה, התימרה לייצג נכוחה את רוח התקופה. באופן עקיף ומבלי משים היא גם ביטאה את התפיסה ההגמונית הגברית של מרכיבי הזהות הנשית ביחסם ללאום ולמלחמה. יחסים מגדריים נוכחים בטקסטים הקנוניים של דור תש"ח כטקסט סמוי וכתמה בעלת עוצמה, אולם הביקורת המעיטה מאד לטפל בכיוון הפרשני והפואטי של הנושא המגדרי בספרות זו. הסיפורים שנבחרו המעמידים במרכזם את ההווה המיליטריסטית של התקופה דרך העיסוק הישיר בחוויות הקרב והמלחמה. בין הסופרים שנעסוק בהם: ס. יזהר, יהודה האזרחי, יגאל מוסנזון, יהושע בר יוסף, אהרון מגד, מתי מגד, נתן שחם, חנוך בר-טוב, משה שמיר, מנחם תלמי.

תוכנית הקורס ורשימת קריאה

שיעור	נושא	קריאה
1	מבוא: דור תש"ח- מאפיינים ספרותיים וחזון ספרותיים	הולצמן, אבנר. 2000. "הספרות העברית", בתוך: צמרת, צבי; יבלונקה, חנה; (עורכים), העשור השני: תשי"ח-תשכ"ח , ירושלים: יד יצחק בן צבי, המחלקה לחנוך והדרכה. 262-278. שמיר, משה. 1992. "פחד יצחק", בתוך: טנאי שלמה; שמיר משה; (עורכים) ספר ילקוט הרעים , ירושלים: מוסד ביאליק. גרץ, נורית. 1995. שבויה בחלומה: מיתוסים בתרבות הישראלית , תל-אביב: עם עובד. פרק שני

		שקד גרשון, 1971. גל חדש בסיפורת העברית : מסות על סיפורת ישראלית צעירה, ספרית פועלים, תשל"א (מהדורה שנייה מורחבת: תשל"ד 1974)
2	גלגולי הדמות הנשית במסורת היהודית ובאתוס הציוני	עפרת, גדעון. 1991. "דמות האומה-גלגולי המיתוס הלאומי- הנשי בתרבותנו" בתוך: גנים תלויים : עוד פרקים בארכיטיפולוגיה של תרבות , ירושלים : אמנות ישראל. אלבויס-דרור, רחל. 2001. "האישה הציונית האידיאלית", בתוך: עצמון יעל (עורכת), התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית , מכון ון ליר בירושלים; תל אביב: הקיבוץ המאוחד. שילה, מרגלית. 2000. "האשה העבריה החדשה - פנים רבות לה", בקורת ופרשנות: כתב-עת למחקר ספרות עם-ישראל , 34: 7-17.
3	נשים במערכות ישראל – עימות בין 'מיתוס' להיסטוריה	Berkovitch, N. (1997, v.20, n.5-6). Motherhood as a National Mission: The Construction of Womanhood in the Legal Discourse in Israel. <i>Women's Studies International Forum</i> , 605-619. פלדמן, יעל. 2001. "שוויון המינים או אפליה מגדרית? הטריטוריה של הפלמ"ח מאת נתיבה בן יהודה", בתוך: שילה, מרגלית; קרק, רות; חזן-רוקם, גלית; (עורכות), העבריות החדשות- נשים בישוב ובציונות בראי המגדר , ירושלים: יד יצחק בן צבי. 175-188. גוברין, נורית. 2002. "נושאות הכלים, נשים במערכות ישראל, בראי הספרות העברית", עתון 77: לספרות ולתרבות , 264: 20-25, 46.
4-5	דמות הצבר בספרות תש"ח : א. גבורה לוחמת ב. דגם המת-החי	אלמוג, עוז. 1997. הצבר – דיוקן , תל אביב: עם עובד. גלזמן, מיכאל. 2007. הגוף הציוני: לאומיות, מגדר ומיניות בספרות העברית החדשה , תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. עזריהו, מעוז. 1995. פולחני מדינה: חגיגות

		העצמאות והנצחת הנופלים, 1948-1956, קריית שדה-בוקר: המרכז למורשת בן-גוריון. מירון, דן. 1992. מול האח השותק: עיונים בשירת מלחמת העצמאות, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
6-7	מודל ה'אישה המצפה' מול מודל ה'אישה הבוגדנית' בסיפורי דור תש"ח. : האישה המצפה: יהודה האזרחי, "נשי החיילים", נדפס ב"דבר" בארבעה חלקים: 22.3.46, 12.4.46, 5.4.46, 29.3.46 מוסנזון יגאל, "סירה אחת קטנה", נדפס ב"משמר", 6.4.45, כונס בקובץ "אפורים כשק", ספריית הפועלים, 1946.	מירון, דן. 1989. "בשולי הספר", בתוך: מוסנזון, יגאל. "אפורים כשק" – סיפורים ומחזות ליגאל מוסנזון", מוסד ביאליק: ירושלים. ברנשטיין, דבורה. 2008. נשים בשוליים: מגדר ולאומיות בתל אביב המנדטורית, ירושלים: יד יצחק בן-צבי.
8	האישה הבוגדנית: מוסנזון, יגאל. "ליל סתיו", בתוך: ספר ילקוט הרעים, חוברת שניה, 1945. מוסנזון יגאל, "ליל שרב", נדפס ב"משמר" 16.6.44, כונס בקובץ "אפורים כשק", ספריית פועלים, 1946. ברטוב, חנוך. "בעפר הדרך, בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א, 1989.	בן-דוד, מישקה. 1990. מפלישת עד צקלג – עיונים ברומן מלחמת העצמאות, תל אביב: משרד הביטחון ההוצאה לאור.
9-10	מודל האישה הטהורה מול האישה המינית. : האישה הטהורה: ס.יזהר. "בטרם יציאה", בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א, 1989. שחם, נתן. "שבעה מהם", בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א,	אברבנאל, ניצה. 1994. חוה ולילית, רמת גן: אוניברסיטת בר אילן. עצמון, יעל. 2001. "מבוא: הבניית זהות מגדרית וכוח", בתוך: עצמון, יעל (עורכת), התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית, הקיבוץ המאוחד. 17-26.

	1989. האישה המינית: בר יוסף, יהושע. "פרעושים", בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א, 1989. בן אמוץ דן, "פיקולינה", בתוך: ספר ילקוט הרעים עורכים: שלמה טנאי, משה שמיר, מוסד ביאליק, ירושלים. התפרסם לראשונה בחוברת ד' של ילקוט הרעים, 1946.	
11-12 מודל האישה הלוחמת בסיפורי דור תש"ח עיון בסיפורים: תלמי, מנחם. "דינלה הרגמית", בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א, 1989. שחם, נתן. "שבעה מהם", בתוך: נכתב בתש"ח, עורך: א.ב.יפה, רשפים, ת"א, 1989.	חבר, חנן. 2007. הסיפור והלאום: קריאות ביקורתיות בקאנון הספרות העברית, תל אביב: רסלינג. ברונפלד-שטיין, חוה. 2005. "תמונה קבוצתית יפה עם רובה: ייצוגי חיילות באלבומי צה"ל", סוציולוגיה ישראלית, 6 (2): 351-353.	